

Marcel Proust (10 lipca 1871 w Auteuil, Paryż - 18 listopada 1922 w Paryżu)

*Pewien écrivain z dzielnicy Auteuil
pół swego życia plótł jeden wątek,
przeszłych zaszłości,
zgasłych miłości,
czas to stracony... najbezwrotniejszy.*

(ebs)

Marcel Proust - francuski pisarz, autor powieści "W poszukiwaniu straconego czasu" ("A la recherche du temps perdu").

<https://www.youtube.com/watch?v=6ocFmOH1Bcg>

"Tylko miłość potrafi zatrzymać czas."

Marcel urodził się 10 lipca 1871 w Auteuil (południowa część 16 dzielnicy Paryża) w domu wuja swojej matki, dwa miesiące po tym, jak pokój frankfurcki formalnie zakończył wojnę francusko-pruską. Czas jego narodzin to czas krwawego stłumienia Komuny Paryskiej i powstania Trzeciej Republiki Francuskiej. Duża część "W poszukiwaniu straconego czasu" dotyczy ogromnych zmian, przede wszystkim upadku arystokracji i wzrostu znaczenia klasy średniej, które nastąpiły we Francji w czasach Trzeciej Republiki i *fin de siècle*.

Rodzice Prousta byli zamożnymi mieszczanami. Ojciec, Achille Adrien Proust, był słynnym lekarzem i epidemiologiem, zajmującym się m.in. badaniami nad cholerą w Europie i Azji. Był autorem około 20 książek o medycynie i higienie, jak również licznych artykułów, był wzorem dla Marcela. Jeanne Clemence Weil, matka Prousta, pochodziła z bogatej rodziny żydowskiej. Była niezwykle odcytana. Jej listy zdradzają duże poczucie humoru, a jej znajomość angielskiego umożliwiła jej współpracę z synem przy jego późniejszych próbach tłumaczenia Ruskina.

Proust spędzał długie wakacje w Illiers, które później, uzupełnione o pewne szczegóły z jego pobytu w domu jego ciotecznego dziadka w Auteuil, stało się modelem fikcyjnego miasteczka Combray, w którym rozgrywają się niektóre sceny "W poszukiwaniu straconego czasu". (Nazwa Illiers została zmieniona na Illiers-Combray z okazji obchodów setnej rocznicy urodzin Prousta).

W wieku dziewięciu lat Proust miał pierwszy poważny atak astmy i od tej pory jego rodzina i przyjaciele, jak również on sam, uważali go za osobę słabego zdrowia. Mimo to służył przez rok w armii francuskiej, stacjonując w Coligny Caserne w Orleanie. Doświadczenie to znajduje odbicie w długim epizodzie w "Stronie Guermantes", trzeciej części jego powieści.

Proust wcześniej zaczął pisać i publikować. Jako uczeń był związany z magazynami literackimi a później regularnie pisał felietony o życiu towarzyskim do gazety *Le Mensuel*. W 1892 był zaangażowany w tworzenie przeglądu literackiego nazwanego *Le Banquet* (jest to francuski tytuł "Uczty Platona") i przez kilka lat regularnie publikował krótkie teksty w tym periodyku, jak również w prestiżowym *La Revue blanche*.

W 1896 wiele z tych tekstów zostało zebranych i wydrukowanych pod tytułem "*Les Plaisirs et les Jours*". Książka zawierała przedmowę Anatole France i rysunki Mme Lemaire i była tak kosztownie wydana, że jej wartość przewyższała dwukrotnie cenę typowej książki tych rozmiarów. Jednakże, mimo kunsztownego wydania, została

chłodno przyjęta przez krytykę.

Przez kilka lat, od roku 1895, Proust czytał Carlyle'a, Emersona i Johna Ruskina. Pod ich wpływem rozwijały się jego poglądy o sztuce i roli artysty w społeczeństwie, która ma polegać na obserwowaniu natury, odkrywaniu jej esencji i opisywaniu lub wyjaśnianiu jej w sztuce. Twórczość Ruskina była tak ważna dla Prousta, że twierdził, że zna na pamięć wiele jego książek. Mimo słabej znajomości angielskiego Proust postanowił przetłumaczyć dwie książki Ruskina na francuski.

Według historyków literatury i krytyków, oprócz Ruskina główny wpływ na Prousta wywarła twórczość Saint Simona, Montaigne'a, Stendhala, Flauberta, George Eliot, Dostojewskiego i Tolstoja.

Jako młody człowiek Proust był członkiem *Dilettante Society*. Przeszkodą w realizacji jego pisarskich aspiracji był brak zapału i systematyczności w pracy. Jego reputacja z tego okresu jako snoba i estety utrudniła mu później znalezienie wydawcy dla pierwszego tomu jego ogromnej powieści, "W stronę Swanna".

Proust był dość mocno związany z matką, która pragnęła, żeby zajął się jakąś pożyteczną pracą. Chcąc uspokoić ojca, który nalegał, aby syn znalazł jakiś zawód, Proust został wolontariuszem w Bibliotece Mazarine w lecie 1896. Bardzo szybko otrzymał zwolnienie lekarskie, które było przedłużane przez następne lata, aż uznano, że zrezygnował z pracy. Nie pracował nigdy i nie wyprowadził się z mieszkania rodziców aż do ich śmierci.

Proust był homoseksualistą i uważa się, że przez długi czas był związany z pianistą i kompozytorem Reynaldo Hahnem.

W latach 1900-1905 w życiu jego i jego rodziny nastąpiły duże zmiany. W lutym 1903 brat Prousta, Robert, ożenił się i opuścił dom rodzinny. Ojciec zmarł we wrześniu tego samego roku. Jednak największym ciosem dla Prousta była śmierć ukochanej matki we wrześniu 1905 roku.

Poza żałobą, która towarzyszyła śmierci matki, dużą zmianę w jego życiu spowodował ogromny spadek (w przeliczeniu na obecną wartość pieniądza, około 6 milionów dolarów, co odpowiada miesięcznym dochodom w wysokości około 15000 dolarów). Jednak w tym okresie pogorszyło się także jego zdrowie.

Ostatnie trzy lata swojego życia Proust spędził w swojej sypialni śpiąc w dzień, a w nocy pracując nad swoją powieścią. Umarł 18 listopada 1922 w wieku 51 lat. Został pochowany na cmentarzu Père-Lachaise w Paryżu.

<https://www.youtube.com/watch?v=l1rdHr3o2io>

"Przychodzi w życiu godzina - jesteś jeszcze od niej bardzo daleko - kiedy znużone oczy znoszą już tylko jedno światło, to, które piękna noc, jak dzisiejsza, tworzy i sączy wraz z mrokiem; kiedy uszy nie mogą już słuchać innej muzyki prócz tej, którą gra blask księżycy na flecie milczenia. Gdzieś w połowie niewiadomego drzewa niewidzialny ptak siląc się skrócić dzień zgłębiał przeciągłą nutą otaczającą samotność; ale otrzymywał od niej odpowiedź tak jednomyślną, odzew tak nabrzmiały ciszą i bezruchem, iż można by rzec, że zatrzymał na zawsze chwilę, której bieg chciał przyspieszyć." ("W stronę Swanna", t. 1. "W poszukiwaniu straconego czasu")